

QUICK SCAN FLORA- EN FAUNAWET LANGE
WEMEN TE HENGELO

- CONCEPT -

28 mei 2008

Inhoud

1	Inleiding	3
1.1	Aanleiding en doel	3
1.2	Gevolgde werkwijze	3
2	Wettelijk kader	5
2.1	Natuurbescherming in Nederland	5
2.1.1	Flora- en faunawet	5
3	Soortenbescherming	7
3.1	Gebiedsbeschrijving	7
3.2	Beschermde soorten	8
3.2.1	Vaatplanten	8
3.2.2	Broedvogels	9
3.2.3	Zoogdieren	9
3.2.4	Reptielen en amfibieën	10
3.2.5	Insecten en ongewervelden	10
3.3	Mogelijke gevolgen voor beschermde soorten	10
3.4	Toetsing aan de Flora- en faunawet	10
3.5	Voorkomen en beperken van schade	11
3.6	Mogelijkheden voor vrijstelling en ontheffing	11
4	Conclusies en aanbevelingen	12
4.1	Conclusies	12
4.2	Vervolgstappen	12
4.3	Aanbevelingen	12
5	Geraadpleegde bronnen	14

HOOFDSTU

1 Inleiding

1.1

AANLEIDING EN DOEL

De gemeente Hengelo heeft het voornemen om bij de Lange Wemen te Hengelo (Provincie Overijssel) een locatie te creëren waar wonen, winkelen en werken centraal staan en waarmee een nieuwe impuls gegeven wordt aan het centrum van Hengelo. Daartoe worden 325 woningen gebouwd, en wordt ongeveer 30.000 m² kantoor- en bedrijventerrein ontwikkeld.

Afbeelding 1.1

Planlocatie globaal (blauw omcirkeld)

Bron: Google Earth

Elke ruimtelijke ingreep vraagt een zorgvuldige ruimtelijke afweging waarbij onder andere de natuurwaarden meewegen. Gemeente Hengelo heeft ARCADIS gevraagd om deze afweging te maken en wel in de vorm van een toetsing aan de vigerende natuurwetgeving (Flora- en faunawet).

1.2

GEVOLGDE WERKWIJZE

In het plangebied ontbreken Natura 2000-gebieden. De dichtstbijzijnde Natura 2000-gebieden vallen ook niet binnen de invloedssfeer van het plangebied. Het plan hoeft daarom niet getoetst te worden aan de Natuurbeschermingswet 1998.

Ook ligt de locatie niet in of nabij de Ecologische Hoofdstructuur. De dichtstbijzijnde EHS ligt op ruim 1000 meter afstand. Negatieve effecten op de EHS als gevolg van de sloop en bouw worden, vanwege de ligging in het centrum van Hengelo en de afstand tot de EHS,

niet verwacht. Het plan hoeft daarom niet te worden getoetst aan het beschermingskader van de EHS.

Het is wel noodzakelijk om het plan te toetsen aan de Flora- en faunawet. Deze wet regelt de bescherming van in het wild voorkomende inheemse planten en dieren.

Het onderzoek bestaat uit literatuurstudie en een veldbezoek. Het veldbezoek vond plaats op 29 april 2008 in de vorm van een habitatsgeschiktheidsbeoordeling. Een habitatsgeschiktheidsbeoordeling is een veldonderzoek waarbij op grond van fysieke kenmerken van het terrein een indicatie verkregen wordt van het (mogelijk) voorkomen van beschermde planten- en diersoorten. De literatuurstudie (waaronder de beschikbare gegevens van het Natuurloket) en het veldonderzoek vormen de basis van de quick scan.

HOOFDSTU

2 Wettelijk kader

2.1

NATUURBESCHERMING IN NEDERLAND

De juridische bescherming van de Nederlandse natuur is in hoofdlijn geregeld via twee sporen. De soortenbescherming, welke landelijk is geregeld onder de Flora- en faunawet en de gebiedbescherming waarbinnen de Natuurbeschermingswet 1998 een belangrijk kader is.

In onderstaande paragraaf wordt nader ingegaan op het wettelijke kader voor natuurbescherming, dat voor dit project relevant is.

2.1.1

FLORA- EN FAUNAWET

Sinds 1 april 2002 regelt de Flora- en faunawet de bescherming van in het wild voorkomende inheemse planten en dieren. In de wet is onder meer bepaald dat beschermde dieren niet gedood, gevangen of verontrust mogen worden en planten niet geplukt, uitgestoken of verzameld mogen worden (algemene verbodsbepalingen, artikelen 8 t/m 12). Bovendien dient iedereen voldoende zorg in acht te nemen voor in het wild levende planten en dieren (zorgplicht, artikel 2). Daarnaast is het niet toegestaan om hun directe leefomgeving, waaronder nesten en holen, te beschadigen, te vernielen of te verstoren. De Flora- en faunawet heeft dan ook belangrijke consequenties voor ruimtelijke plannen.

Mogelijkheid voor vrijstellingen en ontheffingen

Bij ruimtelijke plannen met mogelijke gevolgen voor beschermde planten en dieren is het verplicht om vooraf te toetsen of deze kunnen leiden tot overtreding van algemene verbodsbepalingen. Wanneer dat het geval dreigt te zijn, moet onderzocht worden of er maatregelen genomen kunnen worden om dit te voorkomen, of de gevolgen voor beschermde soorten te verminderen. Onder bepaalde voorwaarden geldt een vrijstelling of is het mogelijk van de minister van LNV ontheffing van de algemene verbodsbepalingen te krijgen voor activiteiten op het gebied van ruimtelijke ontwikkeling en inrichting.

Ten aanzien van de criteria die voor vrijstellingen en ontheffingen gelden, kunnen drie groepen soorten worden onderscheiden. Deze groepen sluiten aan bij de indeling in tabellen van de AMvB Flora- en faunawet.

Groep 1: Algemene soorten waarvoor een vrijstelling geldt (Tabel 1 AMvB)

Voor algemeen voorkomende soorten geldt een algemene vrijstelling van de verboden 8 tot en met 12. Aan deze vrijstelling zijn geen aanvullende eisen gesteld. Wel blijft ook voor deze soorten de zorgplicht van kracht.

Groep 2: Overige soorten waarvoor een vrijstelling geldt wanneer volgens een gedragscode gewerkt wordt (Tabel 2 AMvB; vogels)

Voor een aantal soorten geldt een vrijstelling mits volgens een door het ministerie goedgekeurde gedragscode wordt gewerkt. Wanneer een dergelijke gedragscode (nog) niet beschikbaar is, kan een ontheffing worden aangevraagd. Deze kan worden verleend indien de beoogde ruimtelijke ingreep geen afbreuk doet aan de gunstige staat van instandhouding van de soort(en). Eventueel moeten hiertoe mitigerende en compenserende maatregelen genomen worden. Voor vogels geldt echter een uitgebreide toets voor een ontheffing (zie onder groep 3).

Groep 3: Habitatrichtlijn bijlage IV-soorten en in AMvB aanvullend aangewezen soorten (streng beschermde soorten) (Tabel 3 AMvB)

Voor soorten genoemd in Bijlage IV van de Habitatrichtlijn en voor de door het ministerie van LNV per algemene maatregel van bestuur nog aanvullend aangewezen soorten geldt een zwaar beschermingsregime. Voor deze soorten geldt geen vrijstelling voor ruimtelijke ontwikkeling en inrichting.

Een ontheffing kan alleen worden verleend wanneer:

- Er geen andere bevredigende oplossing bestaat;
- Er sprake is van dwingende redenen van groot openbaar belang, met inbegrip van redenen van sociale of economische aard, en voor het milieu gunstige effecten (geldt alleen voor de soorten van Bijlage IV van de Habitatrichtlijn);
- Er geen afbreuk wordt gedaan aan een gunstige staat van instandhouding van de soort(en);
- Er aantoonbaar zorgvuldig wordt gehandeld.

HOOFDSTU

3 Soortenbescherming

3.1**GEBIEDSBESCHRIJVING**

Het projectgebied is gelegen in het centrum van Hengelo (km-hok 250;476 en 251;476) en wordt begrensd door de Deldernerstraat, de Oldenzaalsestraat, Wemenstraat en de Langestraat. Hier is in de huidige situatie het winkelcentrum Thiemsbrug gelegen. Onder het plangebied stroomt een beek. Het gebied bestaat onder andere uit een winkelcentrum, het stadhuis, horecagelegenheden en woningen. De datering van de gebouwen is divers. Er zijn zowel oude gebouwen als nieuwere gebouwen aanwezig. Er is, op een enkele boom na, geen beplanting in het gebied aanwezig. Nagenoeg het gehele gebied is verhard. Ten tijde van het veldbezoek werd het winkelcentrum drukbezocht vanwege evenementen in de stad.

Foto 3.1

Het plangebied

Foto 3.2

Impressie plangebied

3.2

BESCHERMDE SOORTEN

3.2.1

VAATPLANTEN

Natuurloket meldt het voorkomen van drie beschermde plantensoorten (tabel 1) van de Flora- en faunawet. Daarnaast komt één Rode Lijstsoort voor. Tijdens het veldbezoek zijn geen beschermde vaatplanten waargenomen. Deze worden hier ook niet verwacht vanwege het ontbreken van groeiplaatsen. De waarnemingen van Natuurloket zijn afkomstig uit andere delen van de kilometerhokken, het zou hier kunnen gaan om gewone dotterbloem nabij het water in het plangebied of grasklokje in ruige bermen.

Monumentale plataan

In het gebied staat een monumentale plataan. Navraag bij de gemeente (mondelijke mededeling Dhr. P. Bergakker, groenplanoloog) leert dat de gemeente bestuurlijk vastgesteld beleid kent op het gebied van monumentale bomen, de zogenaamde bomenverordening. De plataan valt binnen dit beleid. Dit betekent dat de boom niet gekapt mag worden en dat bebouwing zich bijvoorbeeld op een bepaalde afstand van de kroonprojectie van de boom moet bevinden.

Foto 3.3

Monumentale plataan aan de
Deldenerstraat

3.2.2

BROEDVOGELS

Natuurloket meldt het voorkomen van 23 broedvogelsoorten in de kilometerhokken. Tijdens het veldbezoek werd een nest waargenomen in een boom aan de Wemenstraat. Het gaat hier waarschijnlijk om een eksternest. Verder zijn er geen (broed)vogels waargenomen.

Foto 3.4

Nest aan de Wemenstraat

Wel broeden mogelijk huismussen en/of gierzwaluwen onder de daken van de gebouwen in het plangebied. Ook komt de zwarte roodstaart in het gebied voor (mondelijke mededeling van Dhr. P. Bergakker). Deze soorten zijn tijdens het veldbezoek niet waargenomen, maar gezien het karakter van het gebied is dit niet uit te sluiten. Overige meldingen van broedvogels kunnen afkomstig zijn uit andere delen van het kilometerhok, waar broedvogels aanwezig kunnen zijn in tuinen, struweel en bosjes.

Ook meldt het Natuurloket het voorkomen van 19 watervogelsoorten. Deze waarnemingen zijn niet afkomstig van de planlocatie aangezien waterpartijen hier ontbreken. De waarnemingen zijn afkomstig uit de delen van het gebied waar bijvoorbeeld vijvers aanwezig zijn.

3.2.3

ZOOGDIEREN

Natuurloket meldt dat in de kilometerhokken twee zoogdiersoorten van tabel 1, twee soorten van tabel 2/3 en een soort van Bijlage IV van de Habitatrictlijn voorkomen. Tijdens het veldbezoek zijn geen zoogdieren waargenomen. Gezien het stedelijke karakter (verharding van het terrein) van het gebied worden hier geen grondgebonden zoogdieren verwacht. Wel bestaat de mogelijkheid dat vlermuizen van de bebouwing in het gebied gebruik maken om te overwinteren of als zomerverblijfplaats. De groenplanoloog van de gemeente Hengelo geeft aan dat er in de omgeving van het gebied grootoorvleermuis, laatvlieger en gewone dwergvleermuis voorkomen. Al deze soorten maken gebruik van gebouwen als verblijfplaats.

De waarnemingen van Natuurloket zijn (deels) afkomstig uit andere delen van de kilometerhokken. De tabel 1 soorten zijn soorten als egel, huisspitsmuis of mol. Deze soorten zijn te vinden in parken en tuinen. De tabel 2/3 soorten zijn waarschijnlijk vlermuizen. Deze kunnen gebruik maken van gebouwen in het plangebied, maar ook op andere locaties voorkomen zoals in en nabij bossen, lanen en waterlichamen (vijvers, kanaal).

3.2.4

REPTIELEN EN AMFIBIEËN

Natuurloket geeft aan dat er één beschermde amfibiesoort (tabel 1) in de kilometerhokken voorkomt. Natuurloket geeft aan dat het gebied niet is onderzocht op het voorkomen van reptielen. Tijdens het veldbezoek zijn in het gebied geen sporen van reptielen of amfibieën waargenomen. Het gebied is ook niet geschikt voor amfibieën en reptielen vanwege het stedelijke karakter (onder andere door grote verstoring door mensen, afwezigheid van geschikt water, verharding). Het is mogelijk dat er in de beek die onder het plangebied stroomt sporadisch een algemene amfibiesoort als bruine kikker voorkomt. Maar waarschijnlijker is het dat de waarneming van de amfibie afkomstig is van een andere locatie in het kilometerhok waar het waarschijnlijk gaat om een soort als bruine kikker of gewone pad.

3.2.5

INSECTEN EN ONGEWERVELDEN

Natuurloket meldt het voorkomen van één dagvlinder van de Rode Lijst. Tijdens het veldbezoek werden geen beschermde en bedreigde insecten of ongewervelden aangetroffen. Gezien het ontbreken van vegetatie en de verharding in het gebied worden ook geen beschermde insectensoorten (sprinkhanen / dagvlinders) verwacht. Voor beschermde ongewervelden biedt het gebied eveneens geen geschikt habitat. De waarneming van de dagvlinder is waarschijnlijk afkomstig van een locatie elders in het kilometerhok, bijvoorbeeld een ruige berm of een open grasland. Het gaat hier waarschijnlijk om een soort als groot dikkopje.

3.3

MOGELIJKE GEVOLGEN VOOR BESCHERMDE SOORTEN

De belangrijkste ingrepen met mogelijke gevolgen voor beschermde soorten zijn:

- Kappen bomen
- Sloopwerkzaamheden
- Heiwerkzaamheden

De mogelijke gevolgen voor beschermde soorten door de ingrepen zijn:

- Door het kappen van bomen kunnen nesten van vogels vernietigd worden.
- Bij het slopen van gebouwen kunnen verblijfplaatsen van vleermuizen verstoord of vernietigd worden, ook kunnen nesten van gierzwaluwen en andere broedvogels vernietigd worden. Individuele dieren kunnen daarbij worden verstoord of omkomen.
- Bij het uitvoeren van heiwerkzaamheden kunnen broedvogels verstoord worden.
- Tijdens de uitvoering kan de fysieke aanwezigheid van machines en mensen leiden tot verstoring van dieren.

3.4

TOETSING AAN DE FLORA- EN FAUNAWET

Tabel 3.1

Beschermde soorten waarvoor de Flora- en faunawet (mogelijk) van toepassing is

Beschermde soorten	Verbodsbepaling
Broedvogels	Verontrusten van dieren (art.10) Vernietigen van nesten en verstoring van verblijfplaatsen (art. 11)
Vleermuizen	Verontrusten van dieren (art.10) Vernietigen van nesten en verstoring van verblijfplaatsen (art. 11)

3.5

VOORKOMEN EN BEPERKEN VAN SCHADE

In onderstaand ecologisch protocol is een aantal maatregelen en uitvoeringsvoorschriften opgenomen waarmee de negatieve gevolgen voor in het wild voorkomende beschermde planten- en diersoorten zoveel mogelijk voorkomen kunnen worden.

- Door de aanwezige bomen op te nemen in het plan wordt voorkomen dat nesten van broedvogels vernietigd worden. Wanneer het sparen van bomen niet mogelijk is, dienen de bomen voor het kappen op nesten gecontroleerd te worden.
- Schade aan broedvogels dient altijd te worden voorkomen. De werkzaamheden (dienen minimaal buiten het broedseizoen van vogels (dus vóór half maart en na half juli) te worden gestart. Deze periode is een indicatie: sommige broedvogels hebben een afwijkende broedperiode. Er kan alleen onder voorwaarden - mits er geen broedvogels worden verstoord - in het broedseizoen worden doorgewerkt.
- Terreindelen die gehandhaafd blijven, worden zoveel mogelijk met rust gelaten.
- Tijdens werkzaamheden worden gebouwen gecontroleerd op het voorkomen van gebouwbewonende vleermuizen en gierzwaluwen.
- Vanuit de algemene zorgplicht dient tijdens de werkzaamheden continu te worden gelet op aanwezigheid van al dan niet beschermde planten en dieren. Bij aantreffen van dieren en planten moet worden voorkomen dat deze gedood of verwond c.q. onnodig aangetast (bij planten) worden. In het geval dat een ingreep toch samenvalt met de aanwezigheid van beschermde soorten, worden passende maatregelen genomen of er wordt naar een andere oplossing gezocht.

3.6

MOGELIJKHEDEN VOOR VRIJSTELLING EN ONTHEFFING

Door de uitvoering te laten plaatsvinden volgens het ecologisch werkprotocol kan een deel van de negatieve gevolgen voor beschermde soorten voorkomen of beperkt worden. Echter niet alle schade is te vermijden, waardoor voor een aantal soorten verbodsbepalingen worden overtreden. De Flora- en faunawet biedt mogelijkheden om uitzonderingen te maken op de verbodsbepalingen, in de vorm van vrijstellingen en ontheffingen. Dit is in onderstaande tabel weergegeven.

Beschermingsniveau Flora- en faunawet	Beïnvloede soorten
1. Soorten met algemene vrijstelling	-
2. Overige soorten met voorwaardelijke vrijstelling Vrijstelling mits gedragscode wordt toegepast. Indien geen gedragscode: ontheffing noodzakelijk. Ontheffing mits gunstige staat van instandhouding van de soort.	Broedvogels
3. Streng beschermde soorten Ontheffing mits gunstige staat instandhouding soort, geen andere bevredigende oplossing en dwingende redenen van groot openbaar belang.	Vleermuizen

HOOFDSTU

4 Conclusies en aanbevelingen

4.1 CONCLUSIES

Op grond van dit onderzoek kunnen de volgende conclusies worden getrokken.

- In het gebied komen soorten voor die volgens de Flora- en faunawet worden beschermd.
- Door naleving van het ecologisch protocol (zie § 3.4) kan een deel van de negatieve gevolgen voor beschermde soorten (broedvogels) voorkomen of beperkt worden.
- Op grond van het veldbezoek is niet uit te sluiten dat een deel van de gebouwen als verblijfplaats voor vleermuizen en gierzwaluwen dient. Er dient onderzoek plaats te vinden naar het gebruik van gebouwen door vleermuizen en / of gierzwaluwen. Voor vleermuizen kan het vervolgonderzoek plaatsvinden tussen half maart en half oktober. Verblijfplaatsen van gierzwaluwen worden van half mei tot half juli geïnventariseerd¹.
- Voor de niet beschermde soorten blijft wel de zorgplicht gelden. Aan de zorgplicht kan worden voldaan door tijdens de uitvoering de maatregelen uit het ecologisch protocol (zie § 3.4) te volgen.
- De monumentale plataan is beschermd volgens de bomenverordening van de gemeente Hengelo. Bij het uitvoeren van het plan zal rekening gehouden moeten worden met de eisen die deze verordening stelt.

4.2 VERVOLGSTAPPEN

- Wij bevelen vervolgonderzoek aan naar het voorkomen van gebouwbewonende vleermuizen in het plangebied.
- Daarnaast bevelen wij onderzoek aan naar het voorkomen van gierzwaluwen.

4.3 AANBEVELINGEN

- Wanneer het terrein enige tijd braak ligt, dient men er op toe te zien dat het gebied met enige regelmaat betreden wordt om vestiging van beschermde soorten te voorkomen.
- De bomen in het plangebied kunnen worden opgenomen in het beplantingsplan. Deze bomen hebben namelijk potentie om als verblijfplaats voor broedvogels of vleermuizen te dienen.

---

¹ Nesten van gierzwaluwen worden op het moment van het schrijven van dit rapport nog niet jaarrond beschermd. In de loop van 2008 is dit waarschijnlijk wel het geval. Daarom bevelen wij aan hier in dit stadium al rekening mee te houden.

- De nieuwe gebouwen kunnen zo ingericht worden dat ze geschikte nestgelegenheid bieden voor gierzwaluw door het gebruik van speciale dakpannen of stenen. Ook kunnen de gebouwen geschikt gemaakt worden als verblijfplaats voor vleermuizen.

HOOFDSTU

5

Geraadpleegde
bronnen*Websites*

- Natuurloket www.natuurloket.nl
- Ministerie van LNV www.minlnv.nl

Literatuur

- Heukel's flora van Nederland, R. van der Meijden, 1996. Wolters-Noordhoff, Groningen/Houten.
- Met vleermuizen overweg, Limpens, H.J.G.A., P.Twisk & G. Veenbaas, 2004. Uitgave Ministerie van Verkeer en Waterstaat, Rijkswaterstaat, Dienst Wegen Waterbouwkunde, Delft, en de Vereniging voor Zoogdierkunde en Zoogdierbescherming, Arnhem.

Geraadpleegde personen

- Dhr. P. Bergakker, groenplanoloog gemeente Hengelo